

Για το βιβλίο του Ουίλσον περί ανθρώπινης φύσης

Στο τεύχος 40, Μάιος-Ιούνιος 2000, του έγκριτου περιοδικού σας, δημοσιεύτηκε συνοπτική παρουσίαση και κριτική του βιβλίου «Για την ανθρώπινη φύση» του Αμερικανού βιολόγου Ουίλσον, που πρόσφατα μεταφράστηκε στα ελληνικά. Παρά τις κριτικές παρατηρήσεις που σημειώνονται στην παρουσίαση αυτή, το έργο κρίνεται θετικά ως πρωτοποριακό γιατί εκθέτει «τις βασικές όψεις μιας αναπτυσσόμενης επιστήμης, με τους βασικούς της προβληματισμούς οι οποίοι αφορούν καιρία υπαρκτά προβλήματα του ανθρώπου».

Η εντύπωσή μου από το βιβλίο είναι εντελώς αντίθετη. Πιστεύω ότι παρά τα όποια θετικά στοιχεία του είναι έργο αντιεπιστημονικό, βασισμένο σε εσφαλμένες ιδέες, τελείως άγονο για να κατευθύνει την επιστημονική έρευνα σε νέους δρόμους. Για να γίνω πιο συγκεκριμένος θα σημειώσω τα εξής:

1. Η κεντρική ιδέα του συγγραφέα είναι ότι η κοινωνική συμπεριφορά του ανθρώπου πρέπει να εξετάζεται με βάση τα βιολογικά του χαρακτηριστικά (π.χ. τον αλτρουισμό, την επιθετικότητα, τη σεξουαλική του ορμή ή την έμφυτη θρησκευτικότητα του). Αντίθετα, η ορθή επιστημονικά άποψη, όχι μόνο των σύγχρονων κοινωνικών επιστημόνων, αλλά και των αρχαίων, είναι η ανεπάρκεια των βιολογικών δεδομένων για την κατανόηση του ανθρώπου ως κοινωνικού όντος. Από τότε π.χ. η θρησκεία θεωρείται έμφυτη; Άλλωστε οι περισσότεροι επιστήμονες θεωρούν ότι ο άνθρωπος χαρακτηρίζεται από μια τάση για συνεργασία, γι' αυτό και η επιθετικότητα πρέπει να θεωρείται εξαιρετική περίπτωση.

2. Το βιβλίο περιέχει πλήθος εσφαλμένων «επιστημονικών» απόψεων. Ενδεικτικά αναφέρω τις εξής: Ο άνδρας είναι πολυγαμικός, η φυσική επιλογή συνεχίζει να δρα και μετά την εμφάνιση του πολιτισμού, οι κοινωνικές αλλαγές οφείλονται σε ατομικές πρωτοβουλίες, ο εθνικισμός είναι κατάληξη του φυλετικού πνεύματος, οι γυναίκες δεν έχουν τις προϋποθέσεις για την επιστήμη και την πολιτική, μια κατάταξη των ανθρώπων με βάση βιολογικά χαρακτηριστικά έχει επιστημονική αξία κ.ά.

3. Οι απόψεις του Ουίλσον, όταν πρωτοδιατυπώθηκαν στις ΗΠΑ μετά τη λήξη του πολέμου του Βιετνάμ, συνάντησαν αντίδραση όχι μόνο από μαρξιστές αλλά και από φεμινίστριες και άλλους ορθολογιστές επιστήμονες. Απλά αναφέρω ότι ο Πόπερ θεωρούσε την κοινωνιοβιολογία ως μορφή κοινωνικού δαρβινισμού.

Παρά λοιπόν την απήχηση στις ΗΠΑ, πιστεύω ότι το βιβλίο αυτό δεν έχει επιστημονική αξία και μπορούμε να το κατατάξουμε στον αγοραίο υλισμό που τόσο ανθεί στις μέρες μας.

Νίκος Αμιραλής